

Groninger stadsjachten werden in Friesland gebouwd

De gewestelijke staten van de kustprovincies Holland, Zeeland en Friesland hielden er ten tijde van de Republiek statenjachten op na. Het waren doorgaans gracieuze, rijk versierde, snelzeilende en luxueuze pleziervaartuigen met een representatieve functie. Ze dienden vooral het vervoer van vorstelijke personen en hoge regeringscolleges over de ondiepe kust- en binnenwateren. Naast de enkele gewestelijke staten beschikten sommige stadsbesturen in Holland zoals die van Amsterdam, Schiedam en Gouda – maar eveneens steden als Gent en Utrecht - over een stadsjacht dat een vergelijkbare representatieve functie had. Bovendien hadden zowel de Verenigde Oostindische Compagnie als de gewestelijke Admiraliteiten vergelijkbare jachten in de vaart als dienstvaartuig.

Het Friese Statenjacht verdween in 1796 uit de Friese wateren, maar bijna een eeuw later - in 1894 - liet commissaris der koningin Binnert Philip van Harinxma thoe Slooten voor eigen rekening een nieuw 'commissarisjacht' bouwen op de werf van de beroemde Jouster boeierbouwer Eeltsje Holtrop van der Zee (Eeltsjebaes). Na omzwervingen buiten de provincie werd deze boeier in 1954 gerestaureerd en - herdoopt als statenjacht 'Friso' - tot een van de bekendste symbolen van de rijke varende traditie in deze provincie.

Pijter van Swijndregt

De geschiedenis van het Friese statenjacht begint in 1632 als stadhouder Ernst Casimir het afgedankte prinsenjacht van zijn neef Frederik Hendrik ten geschenke krijgt. Lang heeft dit vaartuig geen dienst gedaan, want op verzoek van de zoon van Ernst Casimir, Hendrik Casimir I besteedden de Staten in 1640 een nieuw jacht aan, dat 'in dienst van 't Landt op de wacht op de Wadden sou connen worden employeert'. De uit Harlingen afkomstige Ruerdt Jansz Sanstra was schipper van dit jacht dat officieel het Statenjacht was, maar overigens vooral door de stadhouder werd gebruikt. Dat het een buitenjacht was blijkt uit reizen die in 1659 en 1661 met dit vaartuig naar Jutland en Kleef werden gemaakt. De binnenjachten van de Staten werden meestal gejaagd en dienden voor het personenvervoer op de binnenwateren. Albertina Agnes, die na de dood van haar man Willem Frederik het regentschap waarnam, stond het Statenjacht in 1665 in bruikleen af aan de Admiraliteit van Friesland. Het vaartuig werd in 1672 bij Zwartsluis tijdens gevechtshandelingen met de troepen van de bisschop van Münster in brand geschoten. Pas in 1682 werd in Harlingen een nieuw Statenjacht besteld à raison van

27.000 caroligulden, waarvan een bedrag van 3000 gulden aan het meubilair werd besteed. Het deed jarenlang dienst. Zo vervoerde het onder meer Willem Karel Hendrik Friso in 1734 met zijn bruid Anna van Hannover, nadat zij met koningsjachten uit Londen waren gearriveerd, van Rotterdam via Amsterdam naar Harlingen. Kennelijk was dit jacht toen aan zijn einde aangezien de stadhouder bij de Staten klaagde 'dat het groote buijtenjacht zo wegens ouderdom als anderssins (niet langer) sonder gevaar van lijff en leden gebruikt kon worden'. Het werd vier jaar later vervangen door een nieuw jacht. Dit werd, in tegenstelling tot de vorige in Friesland vervaardigde jachten, buiten Friesland gebouwd door de befaamde Rotterdamse scheepsbouwer Pijter van Swijndrecht. Dit 'Friesche Staaten Buiten Jagt' werd in 1786 vernieuwd en eind april 1796 voor 17.500 Caroliguldens verkocht aan een tweetal Emders kooplieden, want het jacht riep te veel associaties op met het Ancien Régime. In dit luxueuze jacht bevonden zich - afgezien van de kleinere ruimten zoals een portaal met afgang naar het dek, een kabelruim voorin en een secreet – benedendeks verder een drietal logeerkamers, een knechtskamer, een keuken, een logement voor de schipper en een ander voor het scheepsvolk. Enkele jaren later, in 1746, bouwde Van Swijndregt voor de Staten en de Stad Utrecht een nagenoeg identiek jacht, waarvan een bouwtekening bewaard is gebleven. Aan de hand van deze bouwtekening werd in de jaren 1997-2003 het Utrechtse Statenjacht volgens de oude tekeningen herbouwd. Daarbij werd eerst de kielbalk gelegd, vervolgens de inhouten en de kromme spanten geplaatst. Met behulp van senten om de spanten is daarna de vorm van de romp bepaald, waarna met behulp van een kettingmal de overige spanten zijn geplaatst en tenslotte de huid kon worden aangebracht

Dirk de Jong - Kopergravure statenjachten (coll. Fries Scheepvaart Museum)

en gekalefaat. Beide jachten waren zoals gebruikelijk bij dit type schip met een gaffeltuig uitgerust. Het grootzeil hing aan een vaste, lange zware gaffel en kon met behulp van geitouwen tegen de gaffel en de mast worden aangetrokken. Boven dit gaffelzeil kon daarnaast een doorgaans vierkant topzeil worden gevoerd. Een stagfok en een kluiver op de boegspriet completeerden de tuigage. Ten tijde van de Republiek werden er heel wat van deze jachten voor colleges gebouwd, de meeste in Holland en niet in de laatste plaats voor de export. Maar ook in Friesland zijn meer van dergelijke jachten gebouwd dan de beide eerdergenoemde zeventiende-eeuwse exemplaren. In elk geval een drietal stadsjachten met een vergelijkbare functie als de statenjachten en wel in opdracht van de stad Groningen.

Isaak Jochums

Het stadsbestuur aldaar had vooral in de eerste decennia van de zeventiende eeuw kapitalen geleend om de eerste fase van de openlegging van de Veenkoloniën door middel van kanalen en sluisen (1612-1636) voorts de grote stadsuitleg (1615-1624) maar ook de aankoop van Westerwolde (1619) te financieren. Sinds 1672 werd nauwelijks geld meer geleend en loste men bijna uitsluitend af. In 1699 werd stadsrentmeester Rudolf Emmen door zijn superieuren met 100 dukaten beloond voor zijn oppassendheid, onder meer inzake het reduceren van de rente op geleende kapitalen van vijf naar vier procent. In hetzelfde jaar beurde het stadsbestuur voor het eerst meer revenuen uit zijn onroerende goederen (zoals van de boerderijen in de Ommelanden als ook van de erfpachten, turfolln en verlaatsgelden in de Veenkoloniën) dan van de accijnzen uit het in de Ommelanden als altijd omstreden stapelrecht. Hoewel de eerstgenoemde inkomsten pas vanaf 1730 structureel voorgoed hoger bleven dan de accijnzen, besloten Burgemeesteren en Raad van Groningen al op 4 maart 1700 actief hun invloed verder uit te breiden door het aankopen van gronden langs de Dollard (zicht op aanwas van land!) en van redgerrechten (rechtstoelen) in

de Ommelanden. Enkele jaren later (1708-1713) zou een al te gretig stadsbestuur overigens financieel en politiek in zwaar weer komen vanwege zijn betrokkenheid bij de politieke aspiraties en escapades van de Ommelander jonker Johan Willem Ripperda.

De aanschaf van een representatief stadsjacht paste al met al in een klimaat van hernieuwde en nieuwe politieke ambities dat volgde op jaren van betrekkelijke soberheid. Een delegatie onder leiding van burgemeester Reneke Busch van Groningen verleende op 13 november 1705 opdracht aan Isaak Jochums uit Dokkum voor 't maken van een jagtien (...) op een summa van 400 Car. Guldens, dies dat de gemelte Isaak Joachims alles selfs daertoe soude moeten leveren, uitgesondert alleen de glazen, dewelke naderhant hij soudn kunnen worden gemaakt'. Van de spiegel is bekend dat hij door de befaamde uit Enkhuizen afkomstige en in Groningen werkzame Jan de Rijk werd gesneden. Uit het kohier der Personele Goedschatting van de 100ste Penning (1703) blijkt dat Jochums zijn helling had tegenover het (toen voormalige) Admiraliteitshuis aan de tegenwoordige Dijk. Zijn vermogen bedroeg minder dan 500 gulden, op basis waarvan deze sloopstimmerman aan de Diepswal in het Blokhuiserespel, werd aangeslagen tegen het laagste jaartarief van vijf Caroliguldens en vier stuivers. De Dokkumer bouwde een - vergeleken met de Friese statenjachten - qua prijs en uitvoering bescheiden vaartuij met een lengte over de steven van bijna twaalf meter. Benedendeks waren twee ruimen van anderhalve meter hoogte 'met twee heerten (haarden) binnen beschooten, buiten met reusteren (roosters)'. Voor-, midden- en achterschip maten respectievelijk ruim drie, bijna zes en tweeënhalve meter. Ruim een half jaar later - op maandag 14 juni 1706 - werd het zeilvaartuij in Groningen afgeleverd. Gezien zijn geringe afmetingen was sprake van een 'binnenjaght'. Jochums kreeg aan meerwerk ('overbouw') 50 caroliguldens extra ('voor verwinge en anders') uitgekeerd, waarvoor hij en zijn vrouw Tijamck Jacobs beide tekenden. Aan de snikkevaardersvrouwen die het jacht hadden gepavoiseerd ('gekroont en met bloemen vercijrt') werd vijftien caroligulden uitgekeerd.

Het poortershuisje van de Steentilpoort in Groningen, met uitbouw in het water. Op de voorgrond het Damsterdiep

Stadsschipper Egberts

De volgende weken werden onder meer besteed aan het vinden van een geschikte ligplaats voor het vaartuig. Op 26 juni werd hier het zogeheten poorters-huisje bij de Steentilpoort aan het Damsterdiep voor aangewezen. Stadsbouwmeester Allert Meijer kreeg opdracht 'om aldaer een huisien te maaken, waar onder 't jagt veiligh sal kunnen liggen' en de poortwachter werd in eerste instantie met het toezicht op het vaartuig belast. De merkwaardige uitbouw in het water aan de zuidzijde van het uit 1620 daterende poorthuisje lijkt in 1706 als schiphuis voor het stadsjacht te zijn ontstaan. In het begin van de vorige eeuw was het poorthuisje een markant, vaak afgebeeld monument dat herhaalde malen met sloop werd bedreigd en bij de bevrijding van de stad op 15 april 1945 in brand werd geschoten. In de zomer van 1947 verdwenen de restanten voorgoed uit het stadsbeeld.

Vergelijking afmetingen en prijs van de Groninger stadsjachten met het Friese statenjacht van 1739

	Lengte over steven	Wijdte	Hol	Vertrekken	Bouwer	Prijs
Stadsjacht 1706	41		5/4	2	Isaac Jochums, Dokkum	400 Car.gl.
Stadsjacht 1725				2	Johannes Davids, Leeuwarden	1.574 Car.gl.
Stadsjacht 1761	48	9½	3¾ voet	4	Hindrik Johannes van der Werff, Leeuwarden	2.500 Car.gl.
Fries Statenjacht	78	22	8 voeten, 3 duimen	7	Pieter van Swijndregt Rotterdam	17.500 Car.gl.

De snikkevaardersknecht Hindrick Egberts, die in 1707 het jacht had onderhouden en 'soo dickwijls Heeren Gecommitteerden sijn uijtgeweest het selve mede bevaren', werd op 7 februari 1708 door Burgemeesteren en Raad aangesteld tot schipper van het stadsjacht à raison van 24 gulden per jaar. Daarvoor moest hij het vaartuig tweemaal per week schoonmaken, het water uitpompen, glazen wassen, zeilen en touwwerk 'droogh houden tegen d'rotten en muijsen bijten'. Waar nodig moest hij tegen een normaal uurtarief het jacht teren of verven en er verder zorg voor dragen dat het schip zodanig was afgemeerd dat het beeldhouwwerk en de glazen niet werden beschadigd. Voor iedere vaardag kreeg Egberts één caroligulden extra uitbetaald. Zo beurde hij bijvoorbeeld over 1724 en 1725 respectievelijk 25 en 29 gulden bovenop zijn normale jaartractement dat al in 1710 was verhoogd naar 50 caroliguldens. Het jaar daarvoor had Egberts het buurmaal, het recht van

ingezetenschap, een soort klein burgerrecht verworven en in 1710 woonde hij in de Kosterse gang tussen de Rademarkt en het Winschoterdiep WZ, op loopafstand van de ligplaats van het stadsjacht. Schipper zijn van het stadsjacht was geen volledige betrekking en in 1730 vinden we Egberts als herbergier in het 4de vaandel (omgeving Schuitenschuiverskwartier/Poelepoort/Kattendiep). Ook zijn opvolgers Jan Sonius en Egbert Luitjens bekleedden het schippersambt als bijbaan naast hun hoofdberoep als trekschipper, resp. snikkevaarder. Stadsschipper Egberts was op 31 mei 1728 bovendien aangesteld als opzichter over het uitladen van de turfmot; toezicht dat hard nodig was omdat bij het laden en lossen van turf en turfmot langs Turfsingel en Schuitendiep flink werd gemorst, wat de bevaarbaarheid sterk verminderde. Kennelijk leverde ook deze bijbaan hem te weinig op want in 1729 verzocht hij tweemaal tevergeefs verhoging van zijn traktement, terwijl hij twee jaar later – opnieuw zonder resultaat – probeerde om opzichter van de stadsturfsschuur te worden.

Op dat moment (februari 1731) stond Egberts aan het roer van een nieuw stadsjacht dat zijn superieuren in 1725 wederom in Friesland en ditmaal in Leeuwarden hadden laten bouwen. Het bestek van dit jacht is verloren gegaan, maar uit andere documenten weten we dat het nogal wat luxueuzer was uitgevoerd dan het eerste Groninger stadsjacht. Het vaartuig werd gebouwd door Jan of Johannes Davids die een 'scheepstimmerhuys' had op de oostelijke hoek die het Oranjewaltje (de opvaart naar de Camminghaburg) met het Noordvliet maakte. De helling lag tegenover het rond 1750 grootste industriecomplex van Friesland, de eekmolen cum annexis (d.w.z. cementmolen, plaatslijperij, zoutkeet, zeepziederij en looierij) van Pieter Luitjens van der Meulen, even ten oosten van de zogeheten Blauwe Brug, die luttele meters ten westen van de uitmonding van het Keetwaltje lag.

Het stadsjacht van Groningen zoals afgebeeld op de kaart die Teysinga in 1738 van de Eems en de Eemsdijken tekende (ill. Groninger Archieven)

Orangewerf

Johannes Davids Bartels was in april 1686 in Leeuwarden geboren en in 1712 als scheepstimmergezel met Ymkjen Wybes uit de Friese hoofdstad gehuwd. Op 13 januari 1729 deed hij als 43-jarige kapitein van 's Princen binnenjacht' aangifte van een poging tot diefstal in zijn huis aan het Vliet 'in de opgang naar Cammingaburg' alwaar hij een scheepstimmerhuis had. Deze werf werd in de jaren 1758 en 1792 de Orangewerf genoemd en in 1793 de Prinsehelling. In 1832 was, zo blijkt uit het oudste kadaster, de Oranjewerf nog altijd in handen van een nazaat van Johannes Davids, de scheepstimmerman Johannes Geerts van der Werff (Leeuwarden, sectie G, nrs. 264-266).

Johannes Davids leverde zijn jacht op 17 maart 1725 voor ruim 1570 caroliguldens (1400 gulden plus meerwerk) aan zijn Groninger opdrachtgevers af. Het bestek van dit jacht heb ik niet terug kunnen vinden. Wel staat dit stadsjacht afgebeeld op de kaart die de befaamde landmeter Henricus Teysinga in 1738 van de dijken langs de Eems tussen Bierum en de Punt van Reide tekende (zie het omslag). We zien daarop een binnenjacht met gaffeltuig, lantaarn met tien moderne chassé- of schuiframen en een spiegel met het stadswapen van Groningen. De fraaie afwerking van het jacht vond in Groningen zelf plaats. De gebeeldhouwde Neptunus en de vergulde dolfijnen alsmede de binnenbetimmering werden vervaardigd door Egbert Tiddens. Het schilderen, vergulden, verven en beglazen werd voor ruim 199 caroligulden door Jannes Stils verzorgd. De binnenzijde verfde hij een viertal keren met groen als uiteindelijke kleur en het plafond ('d'solder') hemelsblauw. Alleen al het vergulden 'agter op 't loofwerck en Neptunusbeelden, de lijst om de spiegel, toppen en cnopen' kostte 72½ gulden. Tegelijk met Stils werd op 29 augustus 1725 aan de vrouw van deurwaarder J.A. Wilant 'wegens des ses geborduurde Stads wapens op de kussens in 't Heeren jaght met het vershot en borduiren à vier gulden' in totaal 24 gulden uitbetaald. Hendrick Egberts was in 1741 als schipper opgevolgd door Jan Sonius, afkomstig uit Meeden. Dat was blijkbaar niet zonder slag of stoot gegaan want Sonius was in oktober van dat jaar gemolesteerd door zijn voor-

P.I. Portier - tekening Statenjachten. (coll. Fries Scheepvaart Museum)

ganger en diens vrouw. Met voorbijgaan aan de details krijgen we de indruk dat het schippersvolk regelmatig letterlijk en figuurlijk in elkanders vaarwater zat en het met de regels niet altijd even nauw nam. Zo werd Jan Sonius er in augustus 1748 als trekschipper op het Winschoterdiep van beschuldigd te hoge tarieven te berekenen aan 'velingen' (lieden uit Westfalen). Jan Sonius zoon Tonco (1744-1815) die in 1777 schipper van het stadsjacht werd, werd herhaalde malen voor uiteenlopende akkevietjes (mishandelingen, beledigingen, ruitentikken, dronkenschap) vervolgd en uiteindelijk uit zijn functie gezet.

Derde stadsjacht

In november 1760 besloot de magistraat van Groningen een nieuw jacht te laten bouwen. Het oude jacht was in 1747 en 1751 al eens opgekalefaterd. Ditmaal kwam burgemeester Wicher van Swinderen, vergezeld van de raadsleden Joost de Valcke en Ajolt Jan ter Borgh, tot overeenstemming met Hendrick Jansen, 'capitein van het Princenjagt en meester scheepstimmerman op het Vliedt bij de Blauwe Brugge te Leeuwarden'. Deze Hendrik Johannes van der Werff had inmiddels de scheepshelling van zijn hiervoor genoemde vader overgenomen. Het bestek de dato 20 januari 1761 werd daags erna goedgekeurd. Voor de liefhebber hebben we dit bestek in zijn geheel in het kader afgedrukt.

Uitgaande van de Friese scheepsvoet van 28,379 centimeter had dit derde stadsjacht een lengte over de stevens van 13,60 meter. Ook dit schip was met uitzondering van het grenen dek in verschillende soorten eikenhout uitgevoerd. Snijd-, beeld- en glaswerk evenals de tuigage vielen buiten het bestek. Na gereedkomen van het jacht, feitelijk het casco, nam de afbouw nog bijna een jaar in beslag zodat het vaartuig in maart 1763 werd afgeleverd. In augustus daaraan volgend werd het oude stadsjacht verkocht. Het derde stadsjacht werd herhaalde malen gerepareerd en bleef tot in het begin van de negentiende eeuw als een soort inspectievaartuig, op de smalle kanalen meestal door paarden gejaagd, in gebruik. Zoals onder andere eind september 1799 in verband met de verkoop van de belasting op de vierde turf door een commissie bestaande uit de stadsrentmeester en de stadsbouwmeester naar Bareveld en het nieuwe Stadskanaal. Op 17 januari 1811 werd het verkocht en kwam een einde aan ruim een eeuw representatief varen op Friese jachten in Stad en Ommelanden.

Geraadpleegde literatuur en websites

Dolk, W. *Leeuwarder straatnamen* (Leeuwarden 1997)
 Haan, Johan de, *Hier ziet men uit paleizen. Het Groninger interieur in de zeventiende en achttiende eeuw* (Assen 2005)
 Schroor, Meindert, *Stadstaat Groningen. De Groninger stadsrechten en buitenbezittingen* (Groningen 1999)
 Wegener Sleeswijk, Rienk & Arend Jan Wijnsma,

De boeier Friso. Fries Statenjacht 1894-1954-1994
(Leeuwarden 1994)
gelkinghe.web-log.nl/gelkinghe/geschiedenis/index.html

www.friesscheepvaartmuseum.nl
www.statenjacht.nl

(Met dank aan Jan Faber, Rienk Wegener Sleeswijk, Leeuwarden en Harry Perton, Groningen)

Uit: Groninger Archieven, Stadsbestuur Groningen 1594-1811, inv.nr 475r, Bestekboek, Lib. 7, 1759-1761. fol. 117r-118v.

Approbatum in Curia Groningen 21 januari 1761

Bestek en Conditien waarop de H.H. Borgemeesteren ende Raadt voor haar Ed. Mogende Heeren Gecommitteerden gedenken uit te besteden het leveren van hout ende arbeidsloonen die vereischen tot een hol van een jagt, waarvan het voorende lang zal wesen 11½ voet, het knekten vertrek 8½ voet, de Heeren Kamer 13 voeten, het portaal 3¾ voeten, het agterende 11¼ voeten, dus in 't geheel lang agt en viertig voeten, over de voorsteven en 't Heck en wijt tusschen zijn berghouten 9½ voet de holte voorbij 't ende van 't dek op het berghoud 3¼ voet agter 3¾ voeten, verders op navolgende conditien:

Eerstelijck.

Hiertoe zal de annemer moeten leveren de beijde stevens van 6 duim dik, de kijl dik 4 en breed 10 duim, de bodem of het vlak 2 duim, de buitenhuit 1½ duim dik, het berghoud dik 5½ en breed 7 duim en met de stoothouten ieder uit twee lengten. Het dek dik 1¼ duim en in de Kamer tusschen de balken beschooten met ½ duims hout de leggers voor dik 4½ en breed 7 duim, agter 4 en 5 duim en zal elke legger ten minsten 8 duim bij de onderste gang of boeg op elke einde opschieten alle krom gewassen hout en zullen uit het midden te meeten, 16 duim van elkan- deren worden gelegd.

De korven of inhouten dik teegen de huit an 4½ en breed 5 duim en zullen regt midden teegens de leggers worden geplaatst onder 2½ voet op de bodem en boven of teegen de boeg op soo lang als kunnen geplaatst worden. De steunders tusschen de ligten dik 4½ duim, breed 5 duim, en die voor en agter zullen moeten accorderen, met de inhouten van swaarte, en zullen alle soo lang moeten weesen, dat op de leggers kunnen reiken en deeze nevens alle andere van kromhoud moeten weesen, de drempels onder de ligten van 4½ en 1 duim kant, de balken dik 3½ en breed 6 duim, en die onder de plegten dik 4 en breed 5 à 6 duimen, het kolt swijn dik 1½ en breed 18 duim. Sweerden van 2½ duim dik, 8 1/3 voet lang en breed 4½ voet. Het roer 6 duim dik, het boegzel boven het berghoud 1¼ duim dik en breed na eisch waarteegen een list dik 5/4 duim alle Vriese maate.

Verders de ynje (het inwendige, M.S.) met syn bekleetsel na eisch. Het hek dik 4½ duim. Vloeren in de vertrekken van duims houd de weigering dik één à ¾ duims.

De schuttingen, deuren, schuifraam, plinten, banken, beschoten met haar varnissen en paneel werken van vereischte swaarte. In ieder kamer een schoorsteen en bossem met haar belegzels en alle hout tot het snijdwerk niets uitgesondert en van vereischte swaarte.

2. Alle voornoemde hout zal behalven het dek dat van greenen zal weesen, van eiken hout moeten weesen en wel droog en zal de annemer zoo veel moogelijk is de haaken laten verschieten, de bodem, koltswijn en huit alle van Hamburger Eijken, de binnen houten alle van Drents, Westerwalts of Wesveels Eijken hout, de beschotten en wat dies meer is van Wagen Schot en zal alles zonder waan, spint, holle oesten of eenig kwaat moeten weesen, en zal alle wanneer bereit is zijn bepaalde swaarte moeten kunnen houden, sonder voor zaagsneeden of andere behulpen jeets te reekenen.

3. Sal de annemer dit alles na eisch van sodanig werk moeten vergaaren en in elkanderen werken, wel met nagels, bolt en rongen bevestigen alle haaken met boutjens als meede in elke leger door het koltswijn en de kijl een klinkbout.

4. Het ijsen werk alle dat hijr toe vereischt, het snijd en beeltwerk, koper, lood, glaasen, met derselver riemen, touwwerk, zeils persening, verven en vergulden buiten dit bestek.

5. Voorstaande werk zal hij alles met sijn eijgen gereetschappen van wat naamen deselve ook moogen weesen moeten bewerken en dit jagt hebben verveerdigt voor den Eersten Maaij 1762.

6. Wanneer de Kyle leit en de Stevens geset zijn, zal hij een vierde part van sijn bedongene penningen konnen ontvangen en als het in zijn inhouten staat wederom een vierde part en de andere helft wanneer het jagt geheel is verveerdigt en in Groningen door de annemer is geleverd.

7. Heeft op voorstaande Conditien dit werk angenomen Hindrik Johannes van der Werff voor de summa van tweeduisend vijfhondert Caroliguldens soo sijn hijr van twee alleensluidende gemaakt en door de H. Heeren Raads Gecommitteerden als ook de annemer vertekent. Actum den 20 Januari 1761.

W. van Swinderen, J. de Valcke, A.J. Ter Borgh, H.J. van der Werff.